

Н. В. Блюк

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права

ПРО МІГРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ В УКРАЇНІ

© Блюк Н. В., 2016

Розглянуто сутність поняття «міграційна політика». Зазначено, що удосконалення міграційної політики України повинно здійснюватися на основі комплексного підходу. Сформульовано головні функції сучасної міграційної політики в Україні.

Ключові слова: трудова міграція, міграційна політика, функції міграції, принципи міграції.

Н. В. Блюк

ОБ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКЕ В УКРАИНЕ

Рассмотрена сущность понятия «миграционная политика». Отмечено, что совершенствование миграционной политики Украины должно происходить на основе комплексного подхода. Сформулированы главные функции современной миграционной политики в Украине.

Ключевые слова: трудовая миграция, миграционная политика, функции миграции, принципы миграции.

N. V. Blok

ABOUT MIGRATION POLICY IN UKRAINE

The article essence of «the migration policy» concept was considered. It is stated that improvement of the migration policy of Ukraine should be based on an integrated approach. Basic functions of modern migration policy were formulated in Ukraine.

Key words: labor migration, migration policy, migration functions, migration principles.

Постановка проблеми. Міграційна політика необхідна як для мінімізації спричинених міграцією ризиків, так і для використання значного позитивного потенціалу міграції в інтересах національного розвитку. Спроможність національних урядів належно регулювати міграційні переміщення є передумовою успішного міжнародного співробітництва, без якого управління міграціями, як багатостороннім процесом, неможливе. Попри це, незважаючи на помітний прогрес у сфері розвитку міграційної політики України, що спостерігається останніми роками, чіткого, цілеспрямованого, комплексного регулювання міграцій все ще бракує.

Метою дослідження є аналіз міграційної політики в Україні на основі чинного національного законодавства та практики діяльності органів державного управління в частині виконання завдань, пов'язаних з міграцією населення.

Стан дослідження. Питаннями міграційної політики та трудової міграції займалися: О. Малиновська, Н. Тиндик, Л. Рибаківський, А. Хомра, Ю. Римаренко, С. Мосьондз, С. Денисюк, Б. Хорев, О. Шиманська, Г. Старченкова, Е. Плетньов, Л. Солонська, М. Чугуєвська, І. Гнибіденко та

ін. Разом з тим, досі відсутні конкретні пропозиції стосовно правового регулювання в частині реалізації прав, свобод та законних інтересів у сфері працевлаштування як в Україні, так і за кордоном, що спонукає до подальшого вивчення та вирішення цієї проблеми.

Виклад основних положень. На сучасному етапі надзвичайно актуальною для України є проблема вдосконалення міграційної політики. Визначення міграційної політики різноманітні за змістом. Так, О. Малиновська до міграційної політики зараховує систему правових, фінансових, адміністративних і організаційних заходів держави та недержавних установ щодо регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціальної, демографічної та економічної структури [1, с. 44].

Н. Тиндик стверджує, що міграційна політика України – це комплекс державних і міждержавних заходів, які повинні передбачати, щонайменше, багатовимірний та різноплановий контроль за переміщенням громадян України, іноземців і осіб без громадянства, особливо в транскордонному просторі. Міграційну політику необхідно вважати елементом державної соціальної політики, що являє собою цілеспрямовану діяльність органів державної влади та інших соціальних суб'єктів щодо регулювання міграції та всебічного використання її можливостей на користь держави з метою забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації та євроінтеграції [2].

За словами С. Масьондза (найпоширеніше трактування), міграційна політика – це вплив держави на міграційні процеси через їх регулювання [3, с. 13]. В. Мойсеєнко вважає, що міграційна політика являє собою «сукупність заходів, що здійснюються державою з метою регулювання міграційних процесів, створення умов для реалізації інтелектуального і трудового потенціалу мігрантів, побудови демографічного правового суспільства, забезпечення належного соціально-економічного та демографічного розвитку, дотримання принципів захисту національних інтересів, безпеки і територіальної цілісності» [4, с. 130]. С. Денисюк міграційну політику розглядає як комплекс заходів, які належать до сфери державного управління й включають процес прийняття рішень, що врегульований правовими нормами, контрольований представницькою владою та спрямований на впорядкування міграційних процесів [5]. О. Малиновська також вважає, що міграційна політика тісно пов'язана з національною. Міграційна політика, на її думку, – це система умов, способів і заходів управління міграційною рухливістю населення [1, с. 47].

На думку А. Хомри, міграційна політика – це комплекс розробок і заходів, спрямованих на формування необхідних потоків і необхідної інтенсивності міграції населення [6, с. 50]. В. Мойсеєнко розглядає міграційну політику у вузькому та широкому змістах: як вплив держави на міграційні процеси шляхом їхнього урегулювання. На думку Л. Рибаківського, міграційна політика являє собою систему загальноприйнятих на рівні керування ідей і концептуально об'єднаних засобів, за допомогою яких насамперед держава, а також суспільні інститути, дотримуючись визначених принципів, які відповідають конкретно-історичним умовам країни, припускають досягнення цілей, адекватних як цьому, так і наступному етапу розвитку суспільства. Зазначимо, що більшість авторів, серед них і Л. Рибаківський, розглядали міграційну політику як частину демографічної політики, поряд з репродуктивною і самозберігаючою. Мету міграційної політики конкретизували відповідно до тристадійного уявлення про міграційний процес: перша стадія (вихідна) – формування міграційної рухливості; друга стадія (основна) – переселення, і третя стадія (заклучна) – приживлення [7, с. 102].

Узагальнюючи наведені думки щодо визначення змісту і призначення міграційної політики в Україні, звернемо увагу на такі складові її елементи:

а) системність та комплексність заходів держави в частині реалізації завдань міграційної політики;

б) правовий, фінансовий та контролювальний вплив держави на міграційні процеси в Україні. Міграційна політика має свої цілі та політичні завдання, для розв'язання яких потрібні:

1. Активізація іммобільної міграційної рухливості, тобто населення, яке переважно проживає в сільській місцевості й швидко зростає, щоб на цій основі істотно підвищити ступінь реалізації спроможності до переселення.

2. Подальше підвищення рівня приживаності новоселів у районах інтенсивного економічного освоєння, розташованих, як правило, на сході і півночі країни, де поки що не завершений процес формування постійного складу населення.

3. Раціоналізація напрямів і масштабів територіального переміщення населення має два аспекти: для сільської місцевості багатьох районів країни вона полягає у зменшенні міграційного впливу населення, тобто зниженні ступеня реалізації його міграційної рухливості; а для великих і особливо столичних міст – в обмеженні міграційного напливу, досягненні раціональних співвідношень у джерелах демографічної динаміки [8, с. 102].

Об'єктом міграційної політики в Україні є територіальний рух населення. Суб'єктами внутрішньої міграційної політики є громадяни України, які здійснюють територіальне переміщення. Суб'єктами зовнішньої міграційної політики в Україні є громадяни України, громадяни інших держав і особи без громадянства, які перетинають державний кордон України.

Державна міграційна політика формується за такими основними принципами:

– забезпечення кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, свободи пересування, вибору місця проживання, права вільно залишати територію України, за винятком обмежень, встановлених законодавством, а також права в'їжджати в Україну громадянам України;

– забезпечення державної безпеки та національних інтересів, а також загальнодержавних підходів у проведенні міграційної політики;

– захист прав і свобод та законних інтересів громадян України, іноземців і осіб без громадянства, недопустимість створення для них безпідставних пільг чи переваг, які б ставили їх у привілейоване становище порівняно з громадянами України;

– недопущення будь-яких проявів дискримінації, забезпечення умов для реалізації мігрантами своїх прав, свобод і законних інтересів, а також виконання обов'язків, передбачених законодавством;

– запобігання масовим стихійним та нерегульованим процесам міграції населення як усередині країни, так і за її межі за допомогою створення спеціальних державних соціально-економічних та національно-культурних програм, основаних на науковому прогнозі міграційного потенціалу, напрямів міграційних потоків з урахуванням сучасної та передбачуваної соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації;

– протидія незаконній міграції, працевлаштуванню мігрантів і торгівлі людьми;

– взаємодія та координація діяльності органів виконавчої влади і громадських організацій у сфері міграції на державному та міжнародному рівнях;

– рівноправна співпраця України з державами-партнерами з питань міграційних процесів шляхом підтримання взаємовигідної співпраці за загально визнаними принципами та нормами міжнародного права [9, с. 22].

Зовнішня міграційна політика має сприяти безпеці країни, нарощуванню її економічного потенціалу та зростанню добробуту населення. Разом з тим, цей процес не є позитивним, а навпаки, завдає шкоди.

Основними напрямками внутрішньої міграційної політики є забезпечення свободи територіального пересування населення, в галузі праці – оптимізації міжрегіонального перерозподілу громадян, з урахуванням політики, яка склалася у сфері зайнятості, та стану регіональних ринків праці.

Зараховуючи міграційну політику до сфери державного управління, необхідно розглянути такі її аспекти, як діяльність державно-правових інститутів, їх взаємодію щодо ведення державної міграційної політики, а також нормативну базу як основу проведення політики. Відокремлюється саме елемент управління, оскільки ця складова найважливіша, в остаточному підсумку вона виявляється елементом, що домінує у системі політичної влади, тобто задає мету, і є інструментарієм міграційної політики [10].

Розуміння державної міграційної політики є необхідною основою для виділення функцій міграційної політики. За своїм впливом ці функції можуть проявлятися як зовнішні чи внутрішні, а за терміном реалізації – бути постійними або тимчасовими. Виділимо такі функції міграційної політики:

1. Функція регулювання міграційних процесів. У цьому змісті міграційна політика є сукупним впливом на міграційні потоки з метою їхнього упорядкування, яке здійснюється через

створення відповідних соціально-економічних умов, прийняття законів і підзаконних актів, метою яких щодо внутрішньополітичних інтересів є дотримання державних інтересів України, а зовнішньополітичних – за допомогою двосторонніх і багатосторонніх договорів – урегулювання загальних проблем міграції в світі.

2. Функція раціоналізації протиріч, які виникають, що реалізується через пошук консенсусних рішень у конфліктних ситуаціях за допомогою створення механізму визначення позицій сторін із суперечливих питань і гармонізації регулятивних спрямувань політичної системи, що виявляються в зменшенні соціальної напруженості серед різних категорій мігрантів з дотриманням державних інтересів України [11].

3. Функція державної міграційної політики (інтегративна). У внутрішньополітичному аспекті виражається через процес включення вимушених мігрантів в українське суспільство, охоплюючи одержання ними громадянства України, а також сприяння у влаштуванні на новому місці проживання, створення робочих місць, іншої соціальної підтримки (стипендій, пенсій, допомог). У зовнішньополітичному аспекті інтегративна функція державної міграційної політики виявляється через вироблення і проведення погодженої міждержавної міграційної політики в межах СНД, а також через підтримку контактів з міжнародними і закордонними урядовими і неурядовими (суспільними, релігійними) організаціями, заснування фондів з метою захисту і реалізації прав мігрантів, а також запобігання нелегальній міграції та припинення її.

4. Функція мобілізації людських ресурсів державної міграційної політики є вираженням соціальної динаміки. Ця функція дозволяє використовувати міграційну політику як важливий чинник у відновленні соціуму [11, с. 69].

На виконання державної міграційної політики впливають такі системи і підсистеми:

1. Економіка України.
2. Правова система України.
3. Соціально-культурна система.
4. Демографічна система України.
5. Екологічна система.

Економічна система України перебуває в стані кризи. Створюються умови для виходу України на міжнародний ринок праці. Наслідки цієї тенденції переважно негативні, полягають у посиленні відпливу за кордон носіїв дефіцитних професій, що спричиняє незбалансованість українського ринку праці та неотримання валютних надходжень від українських громадян, які працюють за кордоном.

На думку Н. Тиндик, недосконалість нашого міграційного законодавства негативно позначається насамперед на рейтингу України у світі, викликає незадоволення іноземних держав, які змушені самотужки боротися проти українських трудових нелегалів [12, с. 325].

Як зазначено в Законі України «Про зовнішню трудову міграцію», під час перебування за межами України трудовий мігрант зобов'язаний забезпечити повноту та своєчасність сплати податків і зборів за майно, розташоване на території України, що належить йому на праві власності або перебуває в оренді, зокрема призначивши уповноважену особу [13]. А українські мігранти розглядають цю вимогу негативно.

Необхідність вирішення таких завдань виражається у формі вимог до політичної системи, а саме: дотримання державних інтересів України, впливу держави на структуру міграційних потоків з метою збереження професійно-кваліфікаційного потенціалу країни, економічна криза, припинення фінансування низки державних програм, згорання виробничого і житлового будівництва внесло векторні корективи у внутрішню українську міграцію, в якій сьогодні відбувається переорієнтування міграційних потоків у місця їхнього початкового проживання. Переміщення фінансового капіталу у великі міста, простежувана тенденція концентрації певних груп мігрантів і розвиток їхньої ділової активності в містах з багатомільйонним населенням загрожують перетворенням цих міст на центри соціальної напруженості через дестабілізувальний вплив цих груп на соціально-

економічну обстановку в містах. Це знаходить відображення у поставлених до української політичної системи вимогах виконання комплексних заходів, націлених на вирішення проблеми стабілізації через організоване залучення населення до відродження малообжитих районів, насичення трудовими ресурсами аграрного сектору економіки.

Правова система України. Якщо не регулювати процеси міграції за допомогою правового механізму, то це не зупинить, а тільки сприятиме їх хаотичності. Труднощі полягають у тому, щоб знайти такі політико-правові рішення, які б забезпечували інтереси України відповідно до її фінансових та організаційних можливостей.

Активізація міграційних процесів та їх вплив на політичний, соціально-економічний розвиток держави, її безпеку та стабільність, культурне, релігійне середовище спонукали до формування законодавства України у сфері міграції. Протягом останніх десяти років розроблено і прийнято пакет законодавчих актів: «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» (1994 р.), «Про громадянство України» (2001 р.), «Про національні меншини в Україні» (1992 р.), «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (2012 р.), «Про імміграцію» (2001 р.), «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (2012 р.), «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014 р.), «Про зовнішню трудову міграцію» (2015 р.) та ін. Це істотно вплинуло на початок формування міграційного законодавства, але ще рано стверджувати про належний рівень правової бази щодо врегулювання міграційних потоків. Все ще відсутній закон «Про притулок» та інші закони, через що законодавча база врегулювання міграційних процесів залишається незавершеною, а вирішення міграційних проблем ускладнюється.

Необхідно внести зміни і доповнення до деяких законодавчих актів України для того, щоб впровадити комплекс заходів адміністративного, кримінального, організаційного характеру з метою забезпечення відповідних державних органів правовими засобами, які б стали максимально оперативними і водночас ефективними щодо врегулювання і контролю за міграційними потоками і міграцією загалом.

Соціально-культурна система характеризується мобілізацією людських ресурсів. Її дія виявляється через сукупність таких підсистем:

а) культурної, що виражається через пам'ять соціальних спільностей, орієнтації, навички людей, які виявляються в поведінці. З одного боку, культурна підсистема створює передумови для «україномовних» у найширшому змісті слова в українському суспільстві, надаючи їм підтримку; зворотна сторона – розходження за низкою основних параметрів (звички, соціальний статус, поведінський аспект), тобто взаємодія контркультур у формі «місцевого» і «стороннього» населення, слугує виштовхувальним чинником, що, своєю чергою, впливає на «вхід» політичної системи вже у вигляді вимог до коригування державної міграційної політики, спрямованої на ліквідацію вогнищ соціальної напруженості;

б) соціальна структура, з одного боку, створює передумови для успішного входження в неї активної частини мігрантів, і у цьому виявляється дія закладених у ній інтегративних механізмів (підтримка), але, з іншого боку, наявність у соціальній структурі українського суспільства великої кількості маргіналів, якими є мігранти, що з тих або інших причин із меншою активністю намагаються інтегруватися в українське суспільство, створює загрозу функціонального розладу соціального організму. Це зумовлює вимоги до політичної системи українського суспільства – виробити адекватний механізм соціального захисту, посилити патерналістську роль держави [11, с. 71].

Демографічна система України характеризується недостатністю природного відтворення населення, про що свідчать статистичні дані. Це створює передумови для компенсації відтворення населення України за допомогою механічного руху населення – міграції. Інакше кажучи, демографічна система ставить перед українською політичною системою вимогу проведення заходів, спрямованих на наближення перебігу демографічних процесів до оптимального. Підтримка, що надається демографічною системою, виявляється через сукупний ефект зменшення адаптованих витрат політичної системи, пов'язаний із соціалізацією індивідів під час долучення їх до економічної, культурної, соціоструктурної та інших соціальних підсистем.

Екологічна система України. Порушення екологічних норм спричиняє появу екологічних біженців. Яскравий приклад – аварія на Чорнобильській АЕС. Будучи збалансованою, екологічна система є оптимальною для додаткових трудових ресурсів. Отже, у цьому випадку ставляться вимоги до політичної системи щодо забезпечення екологічного балансу, в другому – екологічна система надає підтримку у формі наділення політичної системи природними ресурсами [11, с. 72].

Можна виділити основні концептуальні напрями державних органів щодо реалізації державної міграційної політики, а саме:

1. Підготування пропозицій щодо удосконалювання законодавства у сфері міграції, створення правової бази, яка визначає основні взаємні права й обов'язки держави і мігрантів.

2. Захист прав мігрантів відповідно до чинного законодавства і норм міжнародного права. Цей напрям у реалізації міграційної політики передбачає розв'язання трьох задач:

а) внутрішньодержавного рівня – стимулювання зацікавленості та підвищення відповідальності органів державної влади України, неурядових організацій і підприємств усіх форм власності за забезпечення прав мігрантів у нових економічних умовах;

б) міждержавного рівня – укладання угод із державами щодо проблем, пов'язаних з регулюванням міграційних процесів через вирішення питань дотримання прав людини та економічних інтересів мігрантів;

в) поза державним рівнем – забезпечення ефективного захисту прав та інтересів співвітчизників, за участі діаспор за кордоном.

3. Організація імміграційного контролю, регулювання міграційних потоків. Цей напрям контрольної-регулятивної функції держави охоплює сферу зовнішньої та внутрішньої міграції. Такі дії дозволять своєчасно визначати місця соціальної напруженості та вносити зміни в програми перерозподілу міграційних потоків по територіях [11, с. 74].

4. Приймання, тимчасове розміщення біженців і вимушених переселенців, організація розселення, надання допомоги, сприяння у працевлаштуванні та влаштуванні на новому постійному місці проживання. Цей напрям має на меті розвиток мережі пунктів первинного приймання, тимчасового утримання щодо кількості місць та послаблення інтенсивності потоку осіб, які шукають притулку у великих адміністративних центрах. Це допоможе нормалізувати криміногенну та епідеміологічну обстановку.

5. Розроблення пропозицій з реалізації зовнішньої та внутрішньої політики України, яка впливає на міграційні процеси.

6. Прогнозування міграційних процесів і формування державної міграційної політики з урахуванням зміни загальнополітичної та економічної ситуації.

7. Розроблення регіональних і міжрегіональних програм та організація їхнього виконання. Цей напрям характеризується істотним структуруванням системи державного керування міграційними процесами з метою підвищення ефективності прийнятих державних заходів, за допомогою оптимізації взаємодії структур середньої ланки, щодо вироблення єдиного підходу до реалізації державної міграційної політики.

8. Розподіл коштів, які виділяють з бюджету на вирішення проблем міграції, і контроль за їх використанням. Визначення альтернативних джерел фінансування.

9. Розроблення механізму взаємодії між правоохоронними органами та іншими суб'єктами державної влади.

10. Взаємодія з українськими, міжнародними і закордонними організаціями, асоціаціями і фондами з метою надання практичної допомоги і виділення фінансових коштів для вирішення міграційних проблем.

Слабким місцем політики протидії торгівлі людьми залишається необізнаність широких мас населення з цією проблемою. Інформування через засоби масової інформації виявилось недостатньо ефективним, насамперед щодо представників низькодохідних груп та мешканців сільської

місцевості. Відповідно необхідно інтенсифікувати дії щодо інформування саме цих категорій населення про ризики зовнішньої трудової міграції, зокрема важливим є розроблення відповідних інформаційних буклетів та їх поширення у сільській місцевості.

Ознаками низької ефективності державної міграційної політики є невелика частка легальних працівників серед іноземців, надзвичайно низький рівень охоплення заробітчан працевлаштуванням за допомогою офіційних посередників, невирішеність численних проблем зовнішньої трудової міграції, зокрема низький рівень соціальної захищеності українських працівників за кордоном, формування у частини населення (особливо в західних областях) стійких стереотипів, що пристойний рівень життя забезпечує лише закордонна зайнятість [10, с. 12].

Вплив міграційних процесів на соціально-економічний, політичний та культурний розвиток світової спільноти зростає прямо пропорційно до збільшення обсягів міграції. В умовах все більшого об'єднання світової економіки міграція стала невід'ємною частиною глобалізації, управління якою не може здійснюватися ізольовано, а має відбуватися в умовах тісної співпраці між країнами [11].

По суті, формування міграційної політики держави тепер відбуватиметься в нових умовах, основними рисами яких є вжиття заходів із:

- залучення населення і робочої сили в країнах-реципієнтах;
- збільшення тривалості перебування за кордоном у довгострокових мігрантів, посилення тенденцій переходу тимчасової трудової міграції у постійну форму;
- світова фінансова криза, яка, безумовно, позначиться на тенденціях міграційних процесів. Все це підвищує актуальність формування комплексної міграційної політики та її теоретичного обґрунтування.

Висновки. Отже, працевлаштування трудового мігранта в державі перебування можуть здійснювати: органи виконавчої влади відповідно до укладених міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; суб'єкт господарювання, що надає послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном на підставі ліцензії; трудовий мігрант самостійно. Щоб забезпечити більшу організованість міграційного процесу в інтересах окремих громадян та усього суспільства, необхідно посилити керівну роль держави та її органів, участь яких у працевлаштуванні за кордоном поки що недостатня. Держава має взяти на себе можливість пошуку нових ринків для української робочої сили, використовуючи діяльність госпрозрахункових агенцій із працевлаштування під патронатом державних служб зайнятості; доцільно при центрах зайнятості організувати мережу освітніх структур для професійної підготовки осіб, які бажають працювати в Україні, надавати їм юридичні консультації, а також інформацію про особливості культури та звичаї майбутньої країни працевлаштування.

1. Малиновська О. *Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні*. – К., 1997. – 171 с.
2. Тиндик Н. *Адміністративно-правовий механізм регулювання міграції в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Тиндик Н. П.; Нац. ун-т держ. подат. служби Укр.* – К., 2009. – 48 с.
3. Мосьондз С. *Державна міграційна політика в сучасній Україні (адміністративно-правовий аспект)*. – К., 2003. – 199 с.
4. Мойсеєнко В. *Некоторые вопросы управления миграционными процессами населения. Вопросы теории и политики народонаселения*. – М., 1970. – 140 с.
5. Денисюк С. *Напрямки розвитку міграційної політики в Україні*. – Х.: Форум права, 2008. – № 3. – С. 111–115.
6. Хомра А. *Міграція населення: вопросы теории, методики исследования*. – К.: Наук. думка, 1979. – 150 с.
7. Рыбаковский Л. *Миграция населения: прогнозы, факторы, политика*. – М., 1987. – 167 с.
8. Новік В. *Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні: аналітичне дослідження*. – К.: Компанія ВАІТЕ, 1999. – 184 с.
9. Римаренко Ю. *Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри*. – К., 1998. – 912 с.

10. Малиновська О. Міграційна політика в Україні: формування, зміст, відповідність сучасним вимогам / Рада національної безпеки і оборони України, – К., 2014, – 18 с. 11. Алфьоров С. Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів. – Х.: Право, 2013. – 278 с. 12. Тундик Н. Трудова міграція в епоху глобалізації: інтеграція у світ чи втеча від бідності : монографія / Н. Тундик. – Львів : ЛьвДУВС, 2009. – 600 с. 13. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05 листопада 2015 року // Відом. Верх. Ради України. – 2016. – № 49–50. – Ст. 463.

REFERENCES

1. Malynovs'ka O. *Mihratsiyna situatsiya ta mihratsiyna polityka v Ukrainy.* Kyiv, 1997, 171 p.
2. Tyndyk N. *Administratyvno pravovyy mekhanizm rehulyuvannya mihratsiyi v Ukraini.* Avtoref. dys. d-ra. yuryd. nauk: 12.00.07. Nats. un-t derzh. podat. sluzhby Ukr., Kyiv., 2009, 48p.
3. Mos'ondz S. *Derzhavna mihratsiyna polityka v suchasniy Ukraini (administratyvno-pravovyy aspekt).* Kyiv., 2003, 199 p.
4. Moysenchenko V. *Nekotorye voprosy upravleniya migratsionnyimi protsessami naseleniya. Voprosy teorii i politiki narodonaselennya.* Moscow., 1970, 140 p.
5. Denysyuk S. *Napryamky rozvytku mihratsiynoyi polityky v Ukraini.* Kharkiv, *Forum prava Publ*, 2008, Vol. 3, pp. 111–115.
6. Khomra A. *Migratsiya naseleniya: voprosy teorii, metodiki issledovaniya.* Kyiv, *Nauk. dumka Publ*, 1979. – 150 p.
7. Rybakovskiy L. *Migratsiya naseleniya: prognozy, faktory, politika.* Moscow, 1987, 167 p.
8. Novik V. *Derzhavna polityka i rehulyuvannya immihratsiynnykh protsesiv v Ukraini: analitychne doslidzhennya.* Kyiv, *VAITE Publ*, 1999, 184 p.
9. Rymarenko Yu. *Mihratsiynni protsesy v suchasnomu sviti: svitovyy, rehional'nyy ta natsional'nyy vymiry.* Kyiv, 1998, 912 p.
10. Malynovs'ka O. *Mihratsiyna polityka v Ukraini: formuvannya, zmist, vidpovidnist' suchasnym vymoham.* Rada natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy. Kyiv, 2014, 18 p.
11. Alforov S. *Administratyvno-pravove rehulyuvannya mihratsiynnykh protsesiv.* Kharkiv, *Pravo Publ*, 2013, 278 p.
12. Tyndyk N. *Trudova mihratsiya v epokhu hlobalizatsiyi: intehratsiya u svit chy vtecha vid bidnosti.* monohrafiya, Lviv, *LDUVS Publ*, 2009, 600 p.
13. *Pro zovnishnyu trudovu mihratsiyu. Zakon Ukrainy vid 05 lystopada 2015 roku, Vidom. Verkh. Rady Ukrainy*, 2016, Vol. 49–50, 463 p.